

Сатирична зброя Остапа Вишні

Закінчення.

Початок у номері №22-23, 25-27, 30

Олег ГОНЧАРОВ

Постріл «Зенітки» сповістив, що в житті Остапа Вишні після десятирічного вимушеного мовчання почався другий творчий період. Він весь в роботі, весь у творчих пошуках.

– До Києва повернувся під Перше травня 1944 року, – розповідав Остап Вишня Леоніду Ленчу. – І радісно, і боляче на серці... Руїни й руїни! Пам'ятаю, дали нам з Варварою Олексіївною квартиру з трьох кімнат. Прийшли ми туди, – я – в козушку овчиному, вона – в старенькому пальтечку. Ні ложки, ні миски!..

Павло Михайлович помовчав, показав очима на квітучі сади:

– Дивіться, краса яка навкруги!.. Нічого, налагодилось життя!

Весною 1945 року вперше побачила світ книжка Остапа Вишні «Самостійна дірка».

– Я не переборщу, – казав письменник Федір Маківчук, – що збірка мала мільйони друзів.

В липні 1946 року, коли Остап Вишня наважився висловити думку, що художник має право помилятися у пошуках творчого почерку і самотності, з Москви полетів град звинувачень в ідеологічній розхлябаності...

До жодної з політичних партій Павло Михайлович ніколи не належав. Був членом літературних груп «Пролетфронт» та «Літературний ярмарок», входив до складу президії Оргкомітету СПУ в 1932 році.

В жовтні 1954 року Третій з'їзд письменників України обрав Павла Михай-

У 2014 оці до 125-річчя від дня народження Остапа Вишні Національний Банк України випустив монету з нейзильберу номіналом 2 гривні тиражем 20 тисяч штук. Тоді монета продавалася у філіях НБУ по 35 грн. А тепер в Інтернеті за неї просять від 180 до 250 грн.

Не рекомендується, між іншим, вудивши коропа, залишати вудочку на березі неприв'язаною, а самому іти пройтись по лісу, бо частенькотрапляються такі випадки, коли пастушки вам гукатимуть:

– Дядю, ваша вудка поплавла! Потягло!

Тоді доводиться роздягатись і гасати по ставу, ловити вудку...»

Любив Остап Вишня в компанії мисливців чи рибалок під стіжком духмяного сіна посидіти, про се, про те потолкувати чи там чарчину яку перехилити.

Любив коней, собак, голубів... Його можна було побачити на трибуні іподрому під час спортивних змагань і серед

За протестом прокурора, Військовий трибунал Київського військового округу 25 жовтня 1955 р. скасував постанову Колегії ОДПУ УРСР від 3 березня 1934 р. і справу припинив через відсутність складу злочину. 28 листопада 1955 року Остап Вишня надіслав до Спільки письменників України заяву:

«Посилаю Вам копію документа про те, що ніякого злочину, за що мене було покарано, я не вчинив.

Не такий, виходить, я чорт, як мене змалювали були. Я прошу виправити анкетні мої дані, де зазначено, що я судився і т. д.»

То була копія довідки № 26/0-55 від

Остап Вишня здобув визнання самотнього майстра української сатири і гумору. Він започаткував новий жанр у літературі – усмішки. Серед його відомих збірок-усмішок - «Діли небесні», «Кому весела, а кому й сумне», «Щоб хліб родився, щобі скот плодився», «Лицем до села», «Зенітка», «Весна красна», «Вишневі усмішки», «Великі ростіть!» та інші.

Враховуючи значення постаті Остапа Вишні для української літератури та культури, а також актуальність його творів, Верховна Рада України 20 листопада 2013 року прийняла Постанову про відзначення 125-річчя з дня його народження на державному рівні.

Київ. З найкращої вулиці Європи – з Хрещатика – переходжу на Червоноармійську. Підходжу до багатоповерхового будинку № 6. На його фасаді встановлено цілий ряд меморіальних дошок. На першій з них, на лівому фланзі золотом сяють слова: «У цьому будинку в 1952-1956 роках жив і працював видатний український письменник Остап Вишня (П.М. Губенко)» Поряд з барельєфом письменника майорять квіти. У цьому будинку жили і працювали письменники Юрій Петрович Дольд-Михайлик, Леонід Іванович Смілянський, Платон Микитович Воронько, Микола Нагнибіда, Іван Ле, Семен Скляренко, Степан Іванович Олійник...

Парадні двері зачинені. Коду замка не знаю. Тому через браму заходжу до двору. З двору двері відчинені. Звертаюсь до міліціонера, що вартує у коридорі:

«Мені до Остапа Вишні...»

Міліціонер посміхається:

«Піднімайтеся на четвертий поверх...»

Перед квартирою № 16 натискую на кнопку електричного дзвінка. Мелодій-

дянських письменників України.

Коли я навчався у Києві на відділенні журналістики Вищої партійної школи, у вихідний день поїхав до Голосіївського лісу і відвідав музей Максима Рильського. Там я побачив вірш Максима Рильського, присвячений Остапу Вишні:

По полях ми з Вишнею бродили
Восени, шукаючи зайців.
І бур'ян поживлий, посивілий
Під ногами срібно хрупостів.
Скільки доброти було в обличчі,
Скільки мудрості в очах було,
Як дивився приятелю в вічі
Любий наш Михайлович Павло!
Ну, а вмів же бути і суворим,
І безжальним бути Вишня міг,
Як назустріч чорним поговорам
Підіймав свій праведний батіг!
Без гучних прожив він декламацій,—
А в душі поезія цвіла!
Друг людини, друг природи й праці,
Грізний ворог нечисті і зла.

9 листопада 1959 р.

Остап Вишня був запальний мисливець. І він чимало написав творів про цікаве романтично-пригодницьке мисливське життя-буття.

Любив Павло Михайлович слухати свої мисливські усмішки у виконанні народного артиста Юрія Шумського. Наприклад, «Відкриття охоти».

«... Покотилася зоря. Булькнув у воду водяний шур... Закахало сиросоння криження. Пискнула очеретянка... Десь далеко прогук паровик...

Сіріє...

Фіть-фіть-фіть! – прорізало повітря чиря...

Б06-бах!

Перший постріл!

Полювання відкрито!»

І рибалка був бідовий. Завзято рвався до ставка. Писав:

«Серед лісу ставок, очеретом з одного боку прикрашений...

У тому ставку коропа живуть. Отакенні коропа»

А беруть коропа на світанку. І особливо тоді, як перший ніжний промінь дубові крони прорізує і листя дубове золотить.

на виставці квітів.

А література була його найбільшою стихією. На літературу він дивився, як на священний храм, де все має бути непорочним, величним і чистим.

Остап Вишня був незмінним керівником комісії гумору і сатири при Спілці письменників України. Засідання проводив регулярно і пунктуально. Вчив молодь:

«На сатиричному шляху багато тинів і перелазів. Не кожному гостре слово подобається. Правда очі коле. Не бійтеся. Трудіться невтомно, щоденно. Так, так. Навіть голка затупляється, якщо нею не шити».

І наголошував: «Коли входиш у літературу, чисть черевики!»

Не забувай, що там був Пушкін, був Гоголь, був Шевченко!

Обітри черевики!»

Павло Михайлович Губенко був великим майстром художнього слова. Його тематичний діапазон дуже широкий. Велике місце в його творчості займала колгоспна тема. Але писав він свої фейлетони, гуморески, усмішки і про минуле нашого села, і про бюрократів, ледарів, людей із червоточиною в душах, і про благоустрій міст, і про наше будівництво, і про виховання молоді, і – дуже тонко – про мистецтво, про творчість письменників.

... У довідці з тюремним штампом констатувалось: Павло Губенко (Остап Вишня) «перебував під охороною з 7 грудня 1933 р. по 3 грудня 1943 р., з Бутирської тюрми з-під охорони звільнений за рішенням НКВС СРСР від 25.XI.1943 р.» Ця відсилка не давала спокою. І він звернувся із заявою до військового прокурора Київського військового округу. У ній зазначив:

«26 грудня 1933 року я був заарештований органами ОДПУ УРСР за звинуваченням у належності до контрреволюційного угруповання і в організації замаху на тодішнього секретаря ЦК КП(б) У П.П. Постишева... Категорично заявляю і стверджую, що висунуте проти мене звинувачення – брехня од початку до кінця.

Ніколи злочинів проти народу і народної Радянської влади я не чинив.

... Тяжко ходити з тавром судимості».

Військового округу генерал-майором юстиції Архиповичем про реабілітацію Губенка Павла Михайловича (Остапа Вишні).

Пригадує Степан Олійник:

«Мені пощастило працювати протягом дванадцяти років разом з Остапом Вишнею в журналі «Перець». І я переконався, який він був доброзичливий і лагідний з людьми.

Він завжди і по-справжньому був зв'язаний з життям народу, хвилювався його радощами і клопотами... Чим жили і за що боролись його співвітчизники, тим жив і за те боровся щодня своїм щирим словом і Остап Вишня. Саме тому він і став воістину народним письменником!»

Говорив Павло Михайлович, що за його життя було три редактори, яких він вважав достойними цієї благородної праці. Це Василь Блакитний, Федір Маківчук і Олександр Підсуха.

Окремими виданнями Остап Вишня видрукував понад 150 книжок гуморесок, фейлетонів, оповідань, сатиричних мініатюр.

Та пережите брало своє. Мучила виразка шлунка. Та й давало про себе знати захворіле серце.

Трохи більше, ніж через одинадцять місяців після реабілітації, 28 вересня 1956 року, Павло Михайлович пішов із життя. Він знайшов вічний спокій на Байковому кладовищі у Києві під розлогими кленами. На його могилі встановлено пам'ятник.

Рада Міністрів УРСР своєю постановою увічнила пам'ять письменника. Його ім'ям названо грунський Будинок Культури, дніпровський теплохід, на будинку, де він жив, встановлено меморіальну дошку. З метою увічнення пам'яті Остапа Вишні здійснено найповніше семитомне видання його творів.

Рада письменників України і видавництво «Радянський письменник» заснували щорічну літературну премію імені Остапа Вишні. На батьківщині – у селі Грунь – відкрито музей цародія сміху...

13 листопада 2014 року виповнилося 125 років з дня народження видатного українського письменника, новеліста, класика сатиричної прози Остапа Вишні (Павла Михайловича Губенка).

Відкриваються двері. На порозі квартири постає чоловік з чорними вусами і привітною посмішкою.

– Я із Сум...

– Заходьте, будь ласка!

І до мене посміхається з великого художнього портрета Остап Вишня... На стінах багато художніх сімейних портретів. Тут, у храмі літератури і мистецтва, все збережено, як і було за життя письменника. Зібрані всі його твори і твори, які він любив.

Павло Леонідович, внук Остапа Вишні, запрошує до робочого кабінету письменника. Праворуч під стіною стоїть невеликий робочий стіл. На столі – письмове приладдя. На стіні над столом висить бамбукова вудочка...

Ліворуч – двометровий стелаж. На його скляних полицках виставлені сотні невеличких сувенірів, статуеток. Серед них – мисливський собака...

Цікавлось долею сім'ї. Син, В'ячеслав Павлович Губенко, пов'язав своє життя з медициною. Працює хірургом у Києві в залізничній лікарні. Дружина письменника Варвара Олексіївна та його прийомна дочка Марія Михайлівна вже залишили білий світ.

Паало Леонідович – енергетик.

Дружина Остапа Вишні В.О. Губенко-Маслюченко і А. Ф. Журавський упорядкували книгу «Про Остапа Вишню». Вона вийшла у світ у видавництві «Радянський письменник» у 1989 році. На її сторінках своїми спогадами про Павла Михайловича діляться Максим Рильський, Павло Тичина, Олесь Гончар, Степан Олійник, Федір Маківчук, Дмитро Білоус, Платон Воронько, Павло Ключина, Леонід Ленч, Олександр Підсуха, Володимир Сосюра, Микола Грибачов та інші.

Залишаю квартиру Остапа Вишні. Виходжу на дзвінкоголосу вулицю Червоноармійську. У людському потоці бачу усміхнені обличчя юнаків і дівчат... і прийшли на думку слова Миколи Упеніка:

«... Сміх вічний! І в час радості, і в годину жорстоких випробувань він був надійною зброєю. Сміх надихає, вселяє снагу і силу, веде вперед».

Він завжди житиме. Як житиме й один із його майстрів – Остап Вишня...